

УДК 334.012

Л. В. Беззубко,
д. держ. упр., проф.
Донбаська національна академія будівництва і архітектури
В. І. Беззубко,
Донецький державний університет управління

ВЗАЄМОДІЯ ПІДПРИЄМЦІВ, ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Проанализированы результаты исследования межсекторного взаимодействия в г. Макеевка

In article results of research of intersector interaction in Makeyevka are analysed.

Ключові слова: підприємці, органи влади, міжсекторна взаємодія, громадські організації.

Вступ. Важливим напрямом сучасної місцевої, регіональної та державної політики повинно стати удосконалення взаємодії громадського, приватного секторів та органів місцевої влади, яке спрямовано на вирішення актуальніших економічних питань розвитку суспільства.

Дослідженням проблем міжсекторної взаємодії на регіональному та місцевому рівнях присвячені праці вчених Донецького державного університету управління (ДонДУУ) і Донбаської національної академії будівництва і архітектури (ДонНАБА) [1; 2; 3; 4; 5]. Але процес міжсекторної взаємодії тільки починає складатися в Україні, є багато невирішених питань і проблем на державному, регіональному і місцевому рівнях. Тому необхідність подальшого розвитку малого підприємництва і зміцнення взаємодії громадського, приватного секторів та органів місцевої влади визначило актуальність проведення соціологічного дослідження серед представників малого підприємництва м. Макіївка. Це дослідження було проведено завдяки підтримці Канадського агентства міжнародного розвитку в межах реалізації проекту «Голос громадськості».

Постановка завдання. Про аналізувати результати соціологічного дослідження міжсекторної взаємодії підприємців, органів влади і місцевого самоврядування та громадських організацій.

Методологія дослідження. Методом збору інформації послужило соціологічне дослідження, яке було проведено шляхом індивідуального інтерв'ю «face to face» за випадковою вибіркою на основі розробленої анкети. Цільову групу дослідження складали представники малого підприємництва міста. Методом аналізу даних виступила програма SPSS. В опитуванні взяли участь 80 підприємців.

Результати дослідження. Найкраще за все загальна думка відображає думку власників підприємств, оскільки їх у вибірці більше за інших (48,8 % респондентів є власниками малого підприємства). В основному підприємства, які представляють респонденти, діють на ринку 4–10 років.

Під час опитування було здійснено оцінку ступеня розвитку малого бізнесу (МБ) у сфері надання населенню комунальних послуг у місті. Більше половини опитаних вважають, що малий бізнес у місті не розвивається або розвивається неактивно.

Дуже важливим є оцінка впливу різних факторів на результати економічної діяльності малих підприємств міста. Характеристику факторів, які здійснюють істотний вплив на результати діяльності малих підприємств м. Макіївка, подано в табл. 1.

Таблиця 1. Характеристика факторів, які здійснюють істотний вплив на результати діяльності малих підприємств м. Макіївка, %

Фактори впливу	Негативний вплив	Позитивний вплив	Нейтральний вплив	Не можу оцінити
Економічні фактори				
1. Контроль над цінами та зарплатою	32,5	21,3	43,8	2,5
3. Рівень безробіття	33,8	18,8	45,0	2,5
4. Рівень конкуренції у галузі	55,0	22,5	20,0	2,5
5. Податки	75,0	5,0	17,5	2,5
6. Доступ до фінансово-кредитних ресурсів (банківські, інвестиційні)	7,5	51,3	38,8	2,5
Організаційно-правові фактори				
1. Система законодавчих та нормативних актів, які регламентують діяльність малих підприємств	42,5	20,0	35,0	2,5
2. Форми державної підтримки малого підприємництва	15,0	23,8	58,8	2,5

Найбільш негативно, на думку респондентів, на результати діяльності їх підприємств впливає стан податків (75 % респондентів). Найбільш позитивний, на думку респондентів нашого дослідження, на результати діяльності їх підприємств впливає доступ до фінансово-кредитних ресурсів (51,3 %) а 58,8 % респондентів оцінили вплив державної підтримки малого підприємництва як нейтральний. Це є свідченням недостатньо ефективного проведення державної підтримки малого підприємництва, яке повинно вчиняти більш позитивний вплив на розвиток і результати діяльності малих підприємств. З метою оцінки діяльності різних органів та служб державної влади в м. Макіївка було поставлено спеціальне запитання щодо оцінки ставлення місцевих органів державної влади до бізнесу (табл. 2).

Таблиця 2. Оцінка впливу діяльності організацій щодо розвитку малого бізнесу у місті (% від кількості опитаних)

Організації	Позитивний вплив	Негативний вплив	Не впливає	Не можу оцінити
1. Органи місцевого самоврядування	8,8	35,0	43,8	12,5
2. Міське управління економіки	11,3	31,3	45,0	12,5
3. Податкові органи	10,0	63,8	13,8	12,5
4. Банківські структури	47,5	12,5	27,5	12,5
5. Пенсійний фонд	10,1	34,2	41,8	13,9
6. Управління статистикою	16,3	12,5	57,5	13,8
7. Інші органи	6,3	10,0	28,8	12,5

Найбільш позитивно респонденти оцінили вплив на розвиток малого бізнесу банківських структур (47,5 %), негативно – діяльність податкових органів (63,8 %). Близько половини опитаних вважають, що діяльність управління статистики (57,5 %), органів місцевого самоврядування (43,8 %), пенсійного фонду (41,8 %) не впливає на розвиток малого підприємництва.

Найбільш різнилася думка респондентів щодо проведення регуляторної політики щодо розвитку малого бізнесу у місті (табл. 3), 44,3 % дали в цілому негативну відповідь, 40,5 % опитаних взагалі не дали відповіді на це питання через відсутність в них відомостей про проведення такої політики в місті. Це свідчить про недостатню відкритість і прозорість проведення регуляторної політики в місті.

Таблиця 3. Оцінку регуляторної політики щодо розвитку малого бізнесу, яка проводиться у місті

Варіанти відповідей	Частота відповідей	Процент відповідей
1. Скоріше перешкоджає	17	21,5
2. Перешкоджає нормальній діяльності	6	7,6
3. Скоріше сприяє	8	10,1
4. Не сприяє господарській діяльності	12	15,2
5. Сприяє нормальній господарській діяльності	4	5,1
6. Ускладнюють відповіді	32	40,5
Разом	80	100,0

Між місцевими органами влади та підприємцями іноді виникають суперечності. Тільки 8,8 % респондентів заявили, що ніяких суперечностей між владою та підприємцями і їх діяльністю не виникає. Основні обставини, за яких виникають ці суперечності, подано в табл. 4.

Таблиця 4. Характеристика основних обставин, які приводять до виникнення суперечностей між підприємцями та місцевими органами влади

Обставини, які призводять до виникнення суперечностей	Частота відповідей	Процент відповідей
1. Втручання місцевої влади в діяльність	27	33,8
2. Відмінності в позиціях і поглядах	5	6,3
3. Стягнення непомірно високих податків	32	40,0
4. Відмова у допомозі та підтримці	3	3,8
5. Інше – порушення з боку податкової міліції	1	1,3
6. Ніяких суперечностей не виникає	7	8,8
7. Важко відповісти	5	6,3
Разом	80	100,0

Більшість підприємців бажають отримати підтримку від органів місцевого самоврядування. Найбільш бажаними формами такої підтримки, 42,5 % респондентів вважають зниження податкового навантаження, надання пільгових кредитів (41,3 %), виконання робіт на замовлення органів місцевого самоврядування (20,0 %) (табл. 5).

Таблиця 5. Можливі форми підтримки малих підприємств (МП) від органів місцевого самоврядування (респонденти відмічали не більше 3 відповідей)

Характеристика форм підтримки МП від органів місцевого самоврядування	Процент відповідей
1. Виконання робіт на замовлення органів місцевого самоврядування	20,0
2. Надання пільгових кредитів	41,3
3. Підтримка інновацій	21,3
4. Зниження податкового навантаження	42,5
5. Спрощення податкової, бухгалтерської звітності	6,3
6. Важко відповісти	18,8

Серед пояснень своїх відповідей на питання анкети найбільш розповсюдженим була така думка – «головне для органів місцевого самоврядування – не перешкоджати діяльності малих підприємств».

Від органів місцевого самоврядування очікують як допомогу також надання консультацій підприємцям, надання допомоги в упорядкуванні кількості малих підприємств, що працюють в одній сфері, з урахуванням інтересів міста за допомогою введення пільг.

Але співробітництво між владою і підприємцями має бути взаємовигідним. Так, багато малих підприємств міста постійно беруть участь у благодійних акціях для міста. Тільки 11,8 % респондентів відповіли, що у них не має бажання займатися благодійністю (табл. 6).

Таблиця 6. Характеристика участі малих підприємств у благодійних акціях для міста

Варіанти відповідей	Процент відповідей
1. МП приймає активну участь у благодійних акціях	44,3
2. МП не приймає участі у благодійних акціях, але бажає займатися цим у майбутньому	30,0
3. МП не приймає участі у благодійних акціях та не має бажання займатися благодійністю	11,8
4. Ускладнюють відповіді	13,9
Разом	100,0

Як можливі форми благодійної участі для підприємців під час анкетування були названі такі – надання матеріальної допомоги дитячим будинкам, допомога інвалідам, молодіжним організаціям.

3. Оцінка співробітництва підприємців з громадськими організаціями.

Цей блок дослідження присвячено оцінці наявного співробітництва підприємців із громадськими організаціями, які займаються підтримкою розвитку підприємництва.

Переважає більшість підприємців у цей час не співробітнічає з громадськими організаціями різних рівнів – ні з міськими, ні з регіональними, ні із закордонними (табл. 7).

Таблиця 7. Розподіл відповідей респондентів на запитання: «Чи співпрацює підприємство, на якому Ви працюєте, з громадськими організаціями (ГО), які займаються підтримкою малого бізнесу?», %

Існування співробітництва підприємців із громадськими організаціями (ГО)	Так	Ні	Важко відповісти
Із міськими ГО	3,8	87,2	9,0
З обласними ГО	2,6	89,7	7,7
Із ГО з інших міст України	5,1	87,2	7,7
Із закордонними ГО	1,3	88,5	10,5
З іншими ГО	—	91,0	9,0

Більшість опитаних (82,5 %) відзначили, що вони бажають співробітничати з громадськими організаціями, тільки 7,5 % опитаних заявили, що «у них не має бажання співробітничати з громадськими організаціями», 10 % опитаних важко дати відповідь на це питання. Це свідчить про високу потенційну готовність до співробітництва підприємців із громадськими організаціями.

Серед основних причин небажання підприємців співробітничати з громадськими організаціями були такі:

- «громадські організації не в змозі допомогти у вирішенні наших питань»;
- «громадські організації недостатньо впливові в місті»;
- «недостатній рівень співпраці громадських організацій з органами влади у місті».

Багато підприємців, які бажають співпрацювати з громадськими організаціями, наголошують на необхідності партнерських відносин, які б передбачали взаємну допомогу. Можливі форми допомоги підприємцям із сторони громадських організацій, подано в табл. 8.

Таблиця 8. Характеристика можливих форм допомоги підприємцям із сторони громадських організацій (опитані могли вибрати до 3 варіантів відповідей)

Форми допомоги зі сторони ГО підприємцям	Відповіді, %
1. Проведення тренінгів, семінарів	65,0
2. Консультаційна допомога	64,0
3. Інформаційна допомога	57,5
4. Представлення інтересів в органах місцевого самоврядування	73,8

Найбільш бажаною формою допомоги є представлення громадськими організаціями інтересів підприємців в органах місцевого самоврядування. У свою чергу, слід зауважити, що процент підприємців, які бажали надавати підтримку громадським організаціям, значно нижче, ніж процент тих підприємців, які бажали отримувати допомогу. Найбільш можливою формою допомоги громадським організаціям підприємці вважають надання їм консультаційної та благодійної допомоги (табл. 9).

Таблиця 9. Характеристика форм допомоги, які б підприємці могли б надати громадським організаціям (у разі виникнення бажання у співпраці)

Можливі форми допомоги МП громадським організаціям	Частота відповідей	Відповідей, %
1. Оплата членських внесків	18	22,5

2. Консультативна допомога	23	28,8
3. Благодійна допомога	20	25,0
4. Активна участь у роботі ГО	12	15,0
5. Інша допомога	7	8,8

Становлять інтерес відповіді респондентів на питання анкети: «Як Ви вважаєте, чи потрібні громадські об'єднання для суб'єктів підприємницької діяльності?» 52,5 % респондентів дали позитивну відповідь на це питання, 6,3 % респондентів дали негативну відповідь. Але слід зауважити, що 41,3 % респондентів ускладнилися відповісти на це запитання у зв'язку з тим, що вони мають мало інформації про існуючі громадські організації, що співпрацюють із підприємцями, про можливі форми їх співробітництва.

Об'єднуючою ланкою між підприємцями, органами влади і громадськими організаціями повинно стати створення в місті при міській раді громадської експертної ради з розвитку підприємництва (малого бізнесу) – на необхідність створення такого органу вказали 48,8 % респондентів (табл. 10).

Таблиця 10. Розподіл відповідей на питання : «Чи потрібна місту громадська експертна рада з розвитку малого бізнесу?»

Варіанти відповідей	Частота відповідей	Відповідей, %
1. Так	39	48,8
2. Ні	12	15,0
3. Важко відповісти	29	36,3
Разом	80	100,0

Серед тих, хто відповів позитивно на питання необхідності створення громадської експертної ради, 35,5 % відзначили, що вони бажають взяти участь у роботі громадської експертної ради з розвитку малого бізнесу як експерт або член експертної ради; 21,6 % не бажають взяти участі у роботі цього органу; 43,2 % респондентів ускладнилися відповісти на це питання. Були серед відповідей, які пояснюють небажання співпрацювати в громадській експертній раді, головним було – не вистачало вільного часу.

Висновки та рекомендації дослідження. До основних висновків проведеного соціологічного дослідження належать такі:

1. Більшість підприємців бажають отримати підтримку від органів місцевого самоврядування. Найбільш бажаними формами такої підтримки, вважають такі: зниження податкового навантаження, надання пільгових кредитів, виконання робіт на замовлення органів місцевого самоврядування.

2. Найбільша частина респондентів бере активну участь у благодійних акціях для міста або бажає нею займатися в майбутньому.

3. Результати дослідження свідчать, що у місті відсутнє ефективне, постійне співробітництво між підприємцями і громадськими організаціями. Найбільш бажаною формою допомоги з боку громадських організацій є представлення громадськими організаціями інтересів підприємців в органах місцевого самоврядування. Найбільш можливою формою допомоги громадським організаціям підприємці вважають надання їм консультативної та благодійної допомоги.

4. Об'єднуючою ланкою між підприємцями, органами влади і громадськими організаціями повинно стати створення в місті при міській раді громадської експертної ради з розвитку підприємництва (малого бізнесу) – на необхідність створення такого органу вказали 48,8 % респондентів. 35,5 % відзначили, що вони бажають взяти участь у роботі громадської експертної ради з розвитку малого бізнесу як експерт або член експертної ради.

До основних рекомендацій дослідження належать такі:

1. Потрібно подальше вдосконалення здійснення податкової політики на державному, регіональному та місцевих рівнях.

2. Потрібно більш прозоро здійснювати регуляторну політику на місцевому рівні.

3. Органи місцевої влади і місцевого самоврядування повинні здійснювати допомогу малим підприємствам шляхом розробки програм їх розвитку.

4. Необхідно здійснити інформаційну роботу серед підприємців про існування та діяльність громадських організацій, які здійснюють співробітництво з підприємцями.

5. Потрібно створити при міській раді громадську експертну раду з розвитку підприємництва.

Література

1. Взаємодія органів місцевого самоврядування і громадськості: моногр. / Л. В. Беззубко, А. В. Стойка, Д. В. Кольцова. – Донецьк: Норд-комп'ютер, 2006. – 204 с. – 300 пр. – ISBN 966-7477-64-9.

2. Беззубко Л. В. Характеристика розвитку основних форм взаємодії громадськості з органами місцевого самоврядування / Л. В. Беззубко, О. В. Скопец // Соціальний менеджмент та управління інформаційними процесами: зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк, 2006. – Вип. 72. Т. 7. Сер. «Державне управління» – С. 211–224.

3. Беззубко Л. В. Взаємодія дорадчих громадських рад з органами місцевого самоврядування / Л. В. Беззубко, В. І. Токарева // Соціальний менеджмент і управління інформаційними процесами: зб. наук. праць ДонДУУ. – Донецьк, 2006. – Вип. 74. Т. 7. Сер. «Економіка». – С. 12–19.

4. Взаємодія громадських організацій, місцевої влади та підприємців / Л. В. Беззубко, О. В. Долгальова, О. В. Балабенко та ін. – Макіївка, 2007. – 300 с. – 300 пр. – ISBN 978-966-7477-72-1.

5. Долгальова О. В. Регулятивна роль держави у сфері малого бізнесу: моногр. / О. В. Долгальова. – Донецьк: ТОВ «РВК» ПРОМО, 2005. – 376 с. – 300 пр. – ISBN 966-8824-02-4.